

Egérút a pokolból

Mentesítési kérelmek 1944-ből

Szényi Gábor

László Dezső budapesti hadbíró mentesítési kérelméből: „...tisztelttel előadom, hogy mint igaz, magyar hazafi készségesen tettem kockára életemet, hogy a vörös rémuralom megdőltevel az évezredes magyar nemzeti és keresztény irányzat továbbra is győzelmesen uralkodjék. [...] Magamat mindig igaz magyarnak s immár évtizedek óta jó kereszténynek éreztem, tartottam és vallottam. Egyedül azt kívánom elkerülni, hogy én, aki a zsidóságtól már akkor elkülönültem érzéseim és meggyőződéseim alapján, amikor az inkább hátrányt, mint előnyt jelentett számomra, mentesüljek a sárga csillag viselésének kötelezettsége alól, amit – mint büntető törvényszéki bíró – a bírói testületre nézve sem tartok előnyösnek, és ne soroltassam a zsidók közé, akiktől szent meggyőződéseim és minden csepp véremlen érzett magyarságom alapján önként és véglegesen kiváltam, mert helyemet nem ott, hanem a keresztény magyarok között tudtam.”

Özv. Dr. Holtzer Gyuláné (Szeged) mentesítési kérelméből: „Kérem az igazságba vetett hitel, hogy egy hosszú, áldozatos élet alkonyán tölem törődött és igen beteg, szerencsétlen életű asszonytól – erőm felüli köteleességteljesítem után ne tagadtassék meg annak elismerése, hogy nemzethű állampolgár, becsületes jó honleány voltam, hogy a nemzeti ellenforradalmi hazafias mozgalmakban életem állandó kockázta-

tásával tevékeny részt vettem, és ennél fogva az 1944. évi XV. törvénycikk 9. paragrafus alapján nem vagyok zsidónak tekintendő.”

Pollatschek Jenő könyvnyomtató mentesítési kérelméből: „A nyomdát házkutatás ürügye alatt feldúlták, az üzemet lezárták, engem pedig elhurcoltak. A főkapitányságra vitték el, ahol le tartóztatásom után kínzások mellett vallattak mindenáron meg akarván tudni azt, hogy kik azok az ellenforradalmárok, akiknek utasítására így cselekedtem, és ezzel napokra megakadályoztam a »Vörös katona« című lap megjelenését. [...] Amidőn nagyméltóságodtól a kivételezetség kedvezményének megadását kérem, semmi mást nem kívánok elérni, mint azt, hogy mostani – a nyomdaüzemmel összefüggő 1 szoba konyhas főbérleti lakásomban, ahol feleségemmel és 3 éves Péter fiammal lakom, megmaradhassak, és kisipari nyomdaüzememet, mely rendelet értelmében le van zárva, újból megnyithassam.”

Képtelen mondatok egy képtelen korszakból. Az ember megpróbálja beleélni magát a levélírók helyzetébe, de nem megy. Még a korszakkal foglalkozó számos történelmi értekezés felvérteztségével sem. Az abszurditás, a megalázottság, a cserbenhagyás, a politikai, emberi aljasság ördögi játszámája leblokkolja az agyat. Nyomasztó, szinte örületbe kergető a válasz nélkül hagyott kérdés: miért? Szinte mindegyikük keresett valami elfogadható fogódzót, amely csak kicsit is rávezetheti, mi okból mond le róluk a hazájuk, amelyet legjobb tudásukkal, odaadás-

sal szolgáltak az első világháború harcterein, a kommün alatt, az elszakított országrészekben is vállalva magyarságukat, ami önmagában sokszor maga volt az életveszély.

Hankiss Ágnes kutatómunkája során véletlenül bukkant az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában őrzött 587 kérelemre, amely nem feltétlenül teljes listája a folyamodványoknak. A legkülönbözőbb foglalkozású, társadalmi helyzetű zsidó származású magyar emberek fordultak a magyar állam teljhatalmú képviselőihez, hogy mentességet kapjanak a zsidótörvények korlátozó rendelkezései alól. Akkor talán még nem mindenki számára világos, hogy 1944 után már sokkal többről van szó: az életük a tét. Nincs adat, kinek sikerült, kinek nem, mint ahogy arról sincs, hogy később az ÁVO birtokába került okmányok kinek jelenthettek újból halálal fenyegetést.

Bizonyára akadnak, akik némi fenntartással olvassák e megrendítő dokumentumokat, mondván, a levélírók megtagadták a sorsközösséget az üldözöttekkel, elhurcoltak, önmentési kísérletük akár gyávaaságnak, árulásnak is felfogható. A szerzőt is foglalkoztatja ez a gondolat. Ő úgy látja, hogy az önfeláldozás nem változtatott volna semmin sem. „Menlevelet remélnék a túlélésre: ki ne próbálna meg élni vele? Mások a meghunyászkodást érezhetik visszatetszőnek. Nem tudom, én magam hogyan cselekedtem volna helyükben. A rációba vett hit, a remény, az illúzió erősebb lehetett, mint a baljós tapasztalat vagy a sötét előérzet.”

Lám, nem kell a véres brutalitás érzékletes leírása minden történetbe, hogy az ember beleborzongjon.

(Hankiss Ágnes: „Hazájának, Nemzetének hű fiaként” – Mentésítési kérelmek 1944-ből. Hamvas Béla Kultúrakutató Intézet, Budapest, 2016, 278 oldal. Ára: 1750 forint)